

Németh József

A TANÍTVÁNYOK JÉZUS ISKOLÁJÁBAN

Szent Márk evangéliumában láthatjuk legtisztábban, miként nevei, tanítja, iskolázza Jézus tanítványait. Hogy valaki Jézus tanítványa lehessen, ahhoz az kell: menjen el „hazulról”, keljen útra, hagyja el földrajzilag és lelkileg is szeretett hazáját, kövesse Jézust és legyen vele mindenütt. Csak az juthat be az Isten országába, aki „úton” van Jézussal.

Az „út”-nak Márk evangéliumában földrajzi és teológiai jelentése van. A görög szöveget így fordíthatnánk: „Jézus fölment egy hegyre és magához hívta azokat, akiket akart és ők elmentek hozzá. Tizenkettőt hívott meg, hogy vele legyenek” (Mk 3,15). Aztán így szól hozzájuk: „Nektek adatott meg az Isten országának titka. Azokhoz, akik kívül vannak, mindez példabeszédekben jut el” (Mk 4,11). — Jézussal lenni, vele együtt menni, őt követni útján és közben bevezetést kapni a mennyek országa titkaiba, a tanítvány szentírási meghatározása. S mivel küldetést kap Jézustól, hogy adja tovább mestere tanítását, apostolnak is nevezik.

Beszédeiben Jézus nem egyenlőképpen fordul minden emberhez. Beszél ugyan hatalmas tömegekhez, de ezek az emberek gyorsan elszélednek. Szól bizonyos személyekhez egy-egy meghatározott alkalommal, akikről aztán nem hallunk semmit a továbbiak folyamán. A tizenkettőtől azonban azt kívánja, hogy hagyjanak el mindent, legyenek és vándoroljanak vele. Belőlük lesz a 12 apostol, Isten népének 12 ősatya az Újszövetségben. — A tizenkettő keretében volt aztán egy kisebb kör: Péter, Jakab és János. Köztük is egészen egyedül álló szerepe volt Péternek.

A tanítványok képzését Márk teológiai szempontok szerint rendezte és foglalta össze evangéliumában a 8,27-től a 10,52-ig. Ez a rész formai és tartalmi szempontból is egységes.

Fülöp Cezáreájában kezdik a tanítványok az utat mesterükkel. Ez a tény is teológiai jelentőséggel bír. A vidék északon a pogány Szíriával határos, délre Galilea fekszik, Jézus hazája, tevékenységének színhelye. Galileától délebbre van Jeruzsálem, Júdea fővárosa, ahol az Isten országa titkainak a leglényegesebb vonásai bontakoznak ki. A tanítvány útja Jézussal tehát Palesztina legészakibb csücskében kezdődik. Teológiaiilag szólva ott, ahol a pogányság határos az Isten országával. Itt hívja Jézus tanítványait magához; innentől kezdve

mennek vele az úton, képezik társaságát. Első állomásuk Galilea lesz, ahol Jézusnál második otthonra találnak. A feltámadás után Jézus megint Galileába megy előttük (földrajzi és teológiai értelemben), és ide hívja őket: régi és mégis új hazájába, otthonába, hogy legyenek vele (Mk 16,7). Galileában tanulják meg az Isten országa életmódját. Amikor aztán innen Jézussal Jeruzsálembe mennek, egészen más értelemben tárulnak fel előttük Isten országának titkai, mint ahogyan azt kortársaikkal együtt várták és kívánták. A titok kibontakozásában döntő szerepet játszik Jézus sorsa. Számára az üldözés, a halálos ítélet, a keresztfeszítés nem volt váratlan katasztrófa, de tudatos kihívás, provokáció sem, hanem a helyzetből következő, szükségszerű fejlemény. Izrael népének mélyreható megújulása, megtérése, amit a Szentírás új gondolkodásnak nevez, csak a legsúlyosabb konfliktusok vállalásával volt megvalósítható. Ilyen körülmények között számolni kellett a halálos büntetéssel is.

Az Isten országa titkához vezető úton három állomás, három mérföldkő van: a kezdetén Fülöp Cezaréájában (Mk 8,31-33); a Galileába való érkezésnél (Mk 9,30-32) és Jeruzsálem határa előtt (Mk 10,32-34). Mind a három állomásnál Jézus megjövendöli szenvedését és bevezeti tanítványait egy-egy új magatartás kívánalmaiba. Épp ezért a három állomást három osztálynak is nevezhetjük, más és más tananyaggal.

I. A Jézussal való együttlét kezdő osztályának tananyaga: A szenvedés elengedhetetlenül szükséges a megújuláshoz, a megváltáshoz

Minden kezdet nehéz. Mindenért meg kell fizetni a tandíjat. A tanítvány számára, aki mesterével együtt úton van, a kezdő osztály legnehezebb tantárgya az, hogy megértse (s itt van az új gondolkodás, a megtérés): „az Emberfiának sokat kell szenvednie, a vének, a főpapok és az írástudók elvetik, megölik, de harmadnapra feltámad” (Mk 8,31). Ez a „kell” olyan mint egy filozófiai princípium, matematikai axióma. Nehéz felfogni, mert az értelem (nous) és a szív (kardia) a „fel-fogás” és „el-fogadás” orgánuma, feldolgozó, megemésztő eszköze (vö. Lk 7,17-23). Jézus feltámadása után még mindig erről a „kell”-ről, elengedhetetlen szükségességről beszél nekik az emmauszi úton. Fejtegeti Mózesről és a prófétákról kezdve az írásokat és vezeti őket az üdvösségtörténeten keresztül (= diérméneusen; Lk 24,27). Fülöp Cezaréájától kezdve Jézus maga a tanító, a tanítás pedig az, ahogyan a keresztség és a feltámadás felé vezető úton megy előttük és előttünk — jövendő tanítványok előtt. Tanító módszere a párbeszéd és a példa.

Már a kezdet kezdetén feltűnik, hogy Jézus a tanítványt kiemeli a tömegből: „Kinek tartanak engem az emberek? . . . Hát ti mit mondotok, ki vagyok?” A tanítványok nevében Péter válaszol: „A Messiás vagy.” — Bizonyára nem azért Péter, mert ő reagál a leggyorsabban. Azt sem mondhatjuk, hogy társai kifejezetten megbízták. Inkább arra kell gondolnunk, hogy Péternek voltak bizonyos fizikai és értelmi adottságai, melyekre a kegyelem építhetett.

A tanítás sikerének első feltétele, hogy a tanítványok érezzék a mester tekintélyét: kivel állnak szemben, ki tanítja őket. Alig hívja meg Jézus az első tanítványokat, máris megélik a zsinagógában, hogy mesterük „tanításával ámulatba ejt mindenkit, mert úgy tanított, mint akinek hatalma van, nem úgy, mint az írástudók” (Mk 1,22). De még ez is csak a bemutatkozás. Az első óra. Mi-helyt hallja Pétertől, hányadán állnak egymással, azonnal feltárja előttük személyisége titkát: az ő hatalma olyan, hogy szenvedni kell. A Messiás a szenvedésben és a halálban nyilvánítja ki hatalmát és dicsőségét. Egy olyan világban, amelynek a szabadság és a szabad választás a jellemzője, az önzetlen szeretet túlaradása a feneketlen gyűlölet háttere előtt ragyoghat fel legfényesebben. Péter Jézus jövődőlésére tapintatosan, emberien, szeretetteljesen, négszemközt reagál. Minden pedagógus megdicsérte volna érte. De Jézustól a legszigorúbb rendreutasítást kapta, amit tanítvány egyáltalán kaphat, s mindezt a többiek hallatára: „Távozz tőlem sátán; mert nem az Isten dolgaival törődsz, hanem az emberekével.”

Ez a legkeményebb szó, melyet Jézus valaha is használt emberrel szemben. Az a Jézus, aki megtiltotta, hogy embertársainkat „ostobáknak” nevezzük (Mt 5,22-23), így bánik tanítványával! Hol van itt a pedagógus példaadása? — Ezt a bánásmódot nem lehet azzal mentegetni, hogy talán kicsúszott Jézus száján a szó, a sértő kifejezés. Márk szerint Jézus válasza nagyon is megfontolt volt: „hátrafordult, ránézett tanítványaira és így korholta Pétert” (Mk 8,33).

A jelenet világosan mutatja Jézus tanítási módszerét: bizonyos szentírási fogalmakat (tanítvány, példakép) nem lehet erőszakosan mai pedagógiai tartalommal megtölteni. Jézus úgy tanította tanítványait, ahogy a zsidó rabbik oktattak. Ugyanakkor az ő tanítványai nem gyerekek hanem felnőtt emberek voltak és szabad elhatározásból jöttek hozzá. Nem szüleik bízták a mesterre, hanem a mester hívta meg valamennyiüket, s bizonyos foglalkozási ágat űztek addig. Halászok voltak, vízi utakhoz szoktak, Jézus iskolájában pedig a kemény, sziklás szárazföldi úton meneteltek Jeruzsálem felé. Mesterük nem született adottságaikat bontogatta, mégcsak a halászatban sem kaptak továbbképzést. Péternek sem a test és a vér nyilatkoztatta ki, hogy Jézus a Messiás, hanem a mennyei Atya (Mt 16,17). Máténál Péter vallomásában Jézus „az élő Isten Fia”. A tanítványnak Isten eljövendő országa szolgálatába kell állnia, s ehhez az szükséges, hogy élet- és sorsközösségbe lépjen Jézussal.

Az ószövetségi törvénynek annyiban volt pedagógiai szerepe, hogy előkészítette Jézus eljövételét (Gal 3,24). Isten kegyelme is nevelő munkát végez bennünk (Tit 2,11). A Zsidóknak írt levél a szenvedés emberformáló szerepét magyarázza meg a görög pedagógia gondolataival (Zsid 12,5-11). Bár minden pedagógus először a tanítvány született adottságaira tekint, Jézus előtt elsősorban a cél, Isten országának megvalósítása lebegett, vagyis az, hogy „annak akaratát teljesítem, aki küldött, s elvégezzem, amit rám bízott” (Jn 4,34). Ehhez hívta meg a tanítványokat munkatársaknak.

Péter a mennyei Atya sugallatára tett vallomást Jézus isteni mivoltáról, de a Sátán befolyása alá került, midőn mesterét más útra akarta csalogatni. A megújuláshoz, a megváltáshoz csak a szenvedés útja vezet; minden más út Istentől való eltévelyedés, árulás, csalás, szemfényvesztés, még ha tetszős köntösben is jelenik meg. A Sátán nem csábító, romboló ellenségként lép fel a tanítvánnyal szemben, hanem mint emberi jóakaró, figyelmes, gyengéd barát. „Erre Péter félrevonta és elkezdett vele komolyan beszélni, hogy ilyesmit ne csináljon” — fordíthatnánk az eredeti görög szöveget.

A tanítványokat, kiképzésük kezdetétől nemcsak Jézus, hanem a Sátán is megpróbálja befolyásolni. Mindnyájan sátánokká lennének, ha engednék magukat őáltala vezetni. Ez ugyanúgy vonatkozik az Isten országának kezdetére, mint lassú kibontakozására az egyház életében. S nemcsak az árulók magatartásában nyilvánulhat meg, hanem a jó és hű tanítványok végzete is lehet. Ezért olyan kemény Jézus reakciója. Az Isten országa csak akkor növekedhet, ha a tanítvány munkája mentes minden olyan befolyástól, mely pusztán emberi szempontokat vesz számításba.

Márk öt kemény leckében magyarázza tovább a tanítványok első osztályának tananyagát. Ezeknél már a nép is jelen van. A tanítványt Jézus a népből és a népért hívta meg (Zsid 5,1-4). A jövődő tanítónak nem szabad tehát a néptől elszakadnia. Vegyük az öt lecke közül a két elsőt.

a) „Ha valaki követni akar, tagadja meg magát...” (Mk 8,34). Pál az Apostolok Cselekedeteiben (20,18-24) körvonalazza, mit jelent az önmegtágadás: egész mivoltunkat, egzisztenciánkat Isten szava rendelkezésére kell bocsátanunk; ennek szolgálni mindenféle megpróbáltatás közepette; időt áldozni; semmit meg nem tagadni, ami a felebarát igazi javát szolgálja, sőt saját életünket is kevésre becsülni, ha tanúságot kell tennünk az evangéliumról. Az ilyen feladatot csak az teljesítheti, akinek élete középpontjába felebarátjának a személye került, aki nélkül nem élhet tovább. „Ne úgy legyen, ahogy én akorom, hanem ahogyan te” — imádkozta Jézus (Mk 14,36; vö. Róm 14,7; 2Kor 5,15; Gal 2,20). Loyolai Szent Ignác fogalmazásában: „Mindent Isten nagyobb dicsőségére és a lelkek javára!” „Vegye fel keresztjét és kövessen” — olvassuk a lecke folytatását. Minél magasabb az „életszínvonal”, az ember annál hajlamosabb arra, hogy még többet szerezzen. Közben kihalnak emberi kapcsolatai. Csak az önmegtágadás, az Isten országáért végzett munka birkózik meg ezekkel a nehézségekkel, mert a keresztben az önfeláldozó szeretettel együtt már jelen van a hűvéti feltámadás is.

b) „Aki meg akarja menteni az életét, elveszíti, aki elveszíti értem és az evangéliumért, az megmenti életét” (vö. Mt 8,35-36; Lk 17,33; Jn 12,25). „Megmenteni” azt jelenti, hogy saját magának tartalékolni, a másikért semmit sem kockáztatni? Nem. Az, aki szeret, tudja, hogy ha megnyílik a másiknak, védtelen, sebezhető lesz; az önmagáért élő viszont szükségképpen elhal, mert az emberi élet nem önmagáért van. Találón írja Babits A lírikus epilógjában: „Vak dióként dióban zárva lenni s törésre várni, be megundorodtam.”

Hányan mennek tönkre lelkiileg egoizmusuk miatt! Megfulladnak szűkre szabott kamrájukban, meghalnak maguk építette fogházukban. A tanítványnak Jézusért és az evangéliumért kell életét elveszítenie. Úgy, ahogy Jézus elveszítette mindenét: „A rókáknak van vackuk, az ég madarainak fészükük, de az Emberfiának nincs hova fejét lehajtania” (Mt 8,20); azzal a komolysággal, ahogy Jézus feladatát betöltötte: „Az Emberfia azért jött, hogy megkeresse és megmentse, ami elveszett” (Lk 19,10). Fel kell készülnie arra, hogy nem értik meg: „A prófétának csak a saját házában nincs becsülete” (Mt 13,57). Kitéve a gyűlöletnek és üldözésnek: „Ha gyűlöl majd benneteket a világ, gondoljatok arra, hogy engem előbb gyűlölt... Ha tehát engem üldöztek, titeket is üldözni fognak” (Jn 15,18-21). A tanítvány úgy haljon meg, mint Jézus: „Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért” (Jn 15,13).

A tömör leckéket bizony nehezen érti meg a nép, a tanítványok úgyszintén. Eppen ezért Jézus színeváltozásában azonnal következik a szemléltető oktatás. Csak a legszűkebb kör: Péter, Jakab és János éli át a Tábor hegyén, mint függ össze Jézus életében a szenvedés a dicsőséggel. Ebbe a titokba való betekintés a kiválasztottak ajándéka; a pusztá teológiai kutatás, az aszkétikus erőlködés nem juthat el idáig. — A színeváltozás jelenetében minden azt célozza, hogy megváltoztassa a három tanítvány értékítéletét. Eddig számukra is az volt érvényes, ami a köztudatban ma is él: Minél híresebb a mester, annál nagyobb a tekintélye a tanítványnak; minél ismertebb a professzor, annál fényesebb jövő vár a nála végzett hallgatókra. Mostantól kezdve azonban az egyedüli mérce: hűnek lenni ahhoz a megbízatáshoz, amelyet Isten ad. A Jézushoz való hasonlóság előtt minden más érték elhomályosul. Az Olajfák hegyi szenvedésnél ugyanaz a három tanítvány van jelen, mint akik a Tábor hegyén Jézus színeváltozását láthatták. Emlékeznek arra, hogy mesterük élete nem szenvedés és halál a megsemmisülésben; ellenkezőleg megdicsőülésben fog végzödni. Útja a „bukáson” keresztül vezet: a kereszteszegzett fölemelése a felmagasztalás kezdete (vö. Jn 12,32-33).

A szemléltető oktatás után vita támadt a tanítványok közt. Kérdésükből (Mk 9,12: „mindent helyreállít”) világosan kivehető, hogy még mindig Izrael országának világi helyreállításáról gondolkodnak (vö. Csel 1,6). Jézus a három tanítvány kérésére megadja az útbaigazítást: igen, helyreállítás, de „az is meg van írva az Emberfiáról, hogy sokat kell szenvednie és megvetésben lesz része” (Mk 9,12). Más szóval: választás elé állítja a három tanítványt, maradnak-e vele az úton, vagy továbbra is saját elképzeléseiknek hódolnak. „A mester gyalázatához nem illik egy dicsőséges földi életet élő tanítvány” — mondja Przywara az alázatosság harmadik fokáról Szent Ignác lelkigyakorlataihoz írt kommentárjában. Ezt követeli az elemi becsületesség. A hiúság, a becsvágy a Jézussal való együttlét esküdt ellensége: ez az út hűtlenségre, Jézus elárulására vezet.

A nép és a tanítványok más gyakorlati oktatást is kapnak. Jézus a Tábor hegyéről lejövet szenvedélyes vitában találja a népet és a tanítványokat, mert

azok nem tudtak meggyógyítani egy megszállott gyermeket. A tanítványok felsülésével mintha a mester tekintélye is kétségessé válna. „Ha valamit tehetsz, segíts rajtunk” — kéri a gyermek apja. „Ha valamit tehetsz” — ismétli meg a kérdést Jézus. Majd felel is: „Minden lehetséges annak, aki hisz.” S az apa vallomása után meggyógyítja a gyermeket. — Raffael La Transfigurazione című képén egybefestette a színeváltozást és a beteg gyermek meggyógyítását. Márk is kiemeli, hogy a nép megijedt, amikor megpillantotta Jézust: arcán még ott ragyogott a színeváltozás fénye; arca Mózes dicsőséges ábrázatára emlékeztetett (Kiv 34,30-32). A Megdicsőült emlékezteti őket arra, hogy minden meghívott tanítvány blamája magát, ha elhagyja Jézus útját: a bőjtött és az imádságot. Hiába maradnak együtt s alkotnak csoportot, hiába követnek egy bizonyos stratégiát: önmagával meghasonlott, tehetetlen egyveleggé lesznek, ha nem bőjtölnek és nem imádkoznak. „Ez a fajta nem megy ki másképp.” Csak ez az út vezet a megújuláshoz, a megváltáshoz.

II. A Jézussal való együttlét „érettségi” osztályának tananyaga: A szenvedés hozzátartozik Jézus és a tanítvány mindennapi életéhez

A természeti szépségekben gazdag Galileát, Jézus hazáját megvetették a jeruzsálemi zsidók, pogányoktól megfertőzött vidéknek tartották, s aképpen nézték le lakóit, miképpen a városi a falusit: „Galileából nem támad próféta” (Jn 7,52).

Ezen a gyönyörű vidéken nőtt fel Jézus és érett azzá, akit hívó és hitetlen egyaránt megcsodál még ma is. Itt Galileában, a Jeruzsálembé vezető úton jövendőli meg újból eljövendő szenvedését és halálát. Nagy különbség van azonban az első és a második jövendölés között. Nem arról van többé szó, hogy a tanítványnak meg kell értenie a szenvedés szükségességét: a megváltásról, a megújulásról Isten gondolataival kell gondolkodnia. A Jézussal való együttlét galileai, „érettségi” évének tananyaga gyakorlati. A sűrke hétköznapi életbölcességének követelménye, hogy a tanítvány számoljon a szenvedéssel. A szenvedés hozzátartozik a mindennapi élethez. „A fájdalom a boldogság egyik alkatrésze” — írja a költő. „Nem sütnek kenyeret, nem főznek meleg ételt tűz nélkül” — mondja a kínai közmondás. Jézus most mint kész tényről beszél a szenvedésről. „Megmondta nekik, hogy az Emberfiát az emberek kezére adják, megölik, de azután hogy megölik, harmadnapra feltámad. Nemigen értették ugyan szavait, de nem merték kérdezgetni” (Mk 9, 30-32).

A megújulásba vezető úton Galileában a tanítványok Jézussal bizonyos jártasságot, „érettségit” szereznek. Mesterük szenvedésének ténye lassan behatol mindnyájuk gondolkodásába, tépelődésébe. Az első szenvedés-jövendölés csak Péternek jelentett botrányt. A második jövendölés teljes súlyával nyomja mindegyiküket. Büszkeségükkel és rátartiságukkal sehogyan sem fér össze, hogy életüket másokért adják oda anélkül, hogy saját földi érvényesülésükön, hatalmukon, „jövőjükön” ne dolgozzanak. Vitatkoznak és veszekednek

egymással, hogy ki köztük a legnagyobb. Hogyan lehet valaki első, ha ugyanakkor a legutolsó is, mindenki szolgája? Jézus ismét mindennapi fényel, gyermekkel mutat nekik utat.

Márk ünnepélyes bevezetéssel írta meg ezt a jelenetet, ezt a tananyagot. Jézus leült, magához hívatta a tizenkettőt, majd odahívott egy kisgyermeket, ölébe vette és példaképnek állította eléjük a galileai út porában.

A kisgyermek azokat a jelentéktelen, mindennapi embereket jelképezi, akik nem tülekednek, akik nem tiporják sárba embertársaikat. A gyermekben van valami, ami a felnőttből hiányzik: minden elfogultság nélkül képes csodálkozni, kérdezni, hinni szüleinek, tanítóinak, nevelőinek, a felnőtteknek. A gyermek bízik a másokban, van természetes érzéke az igazsághoz és az igazságosság-hoz. Ilyen készségeket kíván Jézus mindennapi magatartásunkban. Aki ezt a gyermeki magatartást magáévá teszi, őt fogadja be. Jézus tiszta lelkiületet kér, olyant, amilyen a gyermeké: tiszta és mentes mindenféle alakoskodástól. A mindennapi életben ez a magatartás csak állandó önmegtagadással, keresztthordozással valósítható meg: a lemondás hozzátartozik a mindennapi élet-hez.

Mint kontraszt álljon itt Sigmund Freud kutatásainak eredménye! Freud a századfordulón a bécsi polgár alakoskodását, hiúságát állította pellengére írásaiban. Szerinte nincs sok értelme, hogy odafigyeljünk, mit mond a bécsi polgár; eleve megkérdőjelezhető, igaz-e, amit mond. Ahogy a törzsvendégek a kávéházban társalognak, ahogy a férfiak feleségeikkel beszélnek, tele van szöve hazugsággal. Csak azt mondják s arról szólnak, amiről azt gondolják, hogy beszélniük kell, vagy amiről azt vélik, hogy jó benyomást kelt. Rendszerint csak akkor veszik észre, milyen torz saját képmásuk embertársaikban, amikor betegek lesznek. Ezért lett olyan népszerű a század elején Bécsben a pszichoanalízis: segített feltárni a szavak mögött meghúzódó igazságot (vö. Drewermann, Freispruch für Kain. Mainz, 1986).

Mivel Jézus a gyermekben és az egyszerű emberben ilyen nagy értéket lát, bűnnek tartja, ha valaki az egyszerűeket megbotránkoztatja vagy rosszra vezeti. „Ha valaki megbotránkoztat egyet is e kicsik közül, akik hisznek, jobb volna neki, ha malomkövet kötnének a nyakára és a tengerbe vetnék” (Mk 9,42). Az ezt követő szavakkal pedig keményen követeli a botrány kiirtását (Mk 9,43-49). A görög számára a „botrány” az útra állított csapdát jelentette, a zsidó számára pedig az üdvösség veszélyeztetettségét. A botrány okot ad, megingatja, gyermekded hitükben bizonytalanná teszi Jézus tanítványait. Ezért mondja szigorúan: „Jaj a világnak a botrányok miatt! Elkerülhetetlen ugyan, hogy botrányok ne forduljanak elő, mégis jaj annak, aki botrányt okoz...” (Mt 18,7). Ezért állította a neves osztrák író, Rosegger, hogy ő csak két személy előtt térdel le: a gyermek és az Isten előtt.

A mindennapi élet szenvedései közé tartozhat például a házastársak elhídegülése. Bár nehéz ilyen esetben továbbra is kirtartani egymás mellett, Jézus akkor is hűséget követel: „Amit tehát Isten összekötött, azt ember ne válasz-

sza szét" (Mk 10,9). S ismételten a kicsiket állítja útmutatóul: „Igazán mondom nektek, aki nem úgy fogadja az Isten országát, mint egy gyermek, nem jut be oda" (Mk 10,15).

A szürke hétköznapi robotból születhet az elégedetlenség, a frusztráció: hiányzik belőlünk valami a boldogsághoz, de nem tudjuk pontosan, hogy mi. Ilyen volt az a fiatalember is, aki Jézust az örök élet elnyeréséről kérdezte. Annak ellenére, hogy megkapta az útbaigazítást és a meghívást az Úr követségére, szomorúan és letörtén távozott. A minden irányba „bebiztosított" életmódján nem volt hajlandó változtatni: szerelmes volt önmagába és vagyonába. (A lélektan nárcizmusnak nevezi ezt a magatartást.) Pedig csak az találja meg életritmusát még az üldözések közepette is, aki Jézusért és az evangéliumért kész a lemondásra (Mk 10,28-30).

III. A Jézussal való együttlét záró „egyetemi" tananyaga: A tanítvány — Jézus-hoz hasonlóan — szabadon, felelőssége teljes tudatában vállalja magára a szenvedést

A Jeruzsálemben vezető út utolsó szakasza jelentős változást mutat Jézus példájában és tanításában. A szenvedés harmadik megjövendölését Márk így vezeti be: „Úton voltak Jeruzsálem felé. Jézus elől ment, ők pedig aggódva követték" (Mk 10,32).

Jeruzsálem az egyetlen hely, ahol próféta meghalhat. A hívő zsidók azt remélték, hogy ott állítja vissza a Messiás Isten országát. Jézus tudta tehát, mi vár rá Jeruzsálemben, s tudta, hogy halála és Isten népének megváltása elválaszthatatlan. Éppen ezért mintha kerülte volna a várost (Jn 7,1). Pedig csak a nyilvános összetűzéstől óvakodott mindaddig, amíg el nem jött az ő, illetve az Atya órája. Amikor az őszi nap-éjegyenlőség táján, úgyszólván titokban megy fel (Jn 7,10) az ünnepre, minden kihívás nélkül, de teljes öntudattal kívánja vállalni azt, aminek jönnie kell.

Tanítványai érzik: Jeruzsálemben rendkívüli nehézségek várnak majd rájuk, hiszen Jézus részletesen közölte velük, hogy élet-halál konfliktusba került az írástudókkal és főpapokkal. Szenvetésének árnyékai pontosan kirajzolódtak már: kicsúfolják, leköpdösik, megostorozzák és megölik, de harmadnapra feltámad (Mk 10,32-34). A tanítványok hallják a szavakat, de teljes horderejüket nem fogják fel. Innét érthető, hogy minden veszély ellenére sem akarják elhagyni mesterüket, sőt részt kérnek maguknak „a dicsőség országában" (Mk 10,37). Jakab és János fogadkoznak: készek inni abból a kehelyből, amelyből Ő is iszik. Erősködnek, hogy nem hagyják el a szenvedés órájában (Mk 14,31), akárcsak Péter, akinek Jézus előre megmondta, hogy háromszor fogja megtagadni őt. Semmiképpen sem akarnak tehát elpártolni mesterüktől. Tudjuk, hogy a keresztfrefeszítést is követik messziről (Mk 15,40-41). Ennek ellenére mégsem lettek — legalábbis Jézus halálának órájában — a szenvedés önkéntes hősei. Nem voltak képesek „felmondani" a tananyagot.

A Krisztussal való szenvedés önkéntes vállalásának teológiai mélysége van. Be kell hatolni Isten üdvözítő szándékának titkaiba. Meg kell látni, hogy Jézus szenvedésével és halálával vált meg minket: halált legyőző szeretetben fejezi ki, hogy élete teljességével (beleértve a halált is) engedelmeskedik Atyjának. Ebbe a halált is vállaló szeretetaktusba kell beépülnie minden tanítványának. Mégpedig szabadon, mert csak az biztosítja emberi részvételünket a megváltásban: nem gyümölcsözhet számomra személyes bekapcsolódásom nélkül. Jézus tudja, milyen nagy „botrány”, mekkora csapda és veszély tanítványai számára a szenvedés, a kereszt. Ezért megy elől: példájával tanít. Megszentelő kegyelme megtöri majd bennük a bűn uralmát. Nem felejt el azonban azt, hogy belső szabadságuk megerősítésére valóban isteni szikrára van szükség. Tanítványai akkor merik majd önként vállalni a keresztet, a vértanúság jegyét, amikor betöltötte őket a Szentlélek: Jézus éltető Lelke (vö. Róm 7,14-8,4).

A Jeruzsálembé érkező tanítványok azonban egyelőre „különórákra” szorulnak. A dicsőségre vágyó embernek meg kell tanulnia, hogy nem ez Jézus útja. Magához hívja tehát Jakabot, Jánost és a többieket, s megmagyarázza, hogy az „Emberfia nem azért jött, hogy szolgáljanak neki, hanem hogy ő szolgáljon és életét adja váltságul sokakért” (Mk 10,45). Aki Krisztussal akarja vállalni a szenvedést, annak gyakorolnia kell magát az igazi testvéri szeretetben, s életét kell adnia — főként ha apostol — a többiekért. Az ő sorsa is hasonlatos a Mesteréhez: jutalma a kicsúfolás, megvetés, önfeláldozó halál.

Másik leckét Bartimeus, az útszéli koldus példája adta a tanítványoknak (Mk 10,46-52). A magával öntelt ember nem képes felismerni Krisztust, nem érti meg, hogy a szenvedés általt váltotta meg a világot. Az írástudó, a „nagyvárosi” ember nem fogadja be Krisztust, mert megveti a szegényt, a tanulatlant, a koldust, a vidékit. Előítéletei vakká, süketé teszik. Vele szemben áll Bartimeus. Jézus még messze van, de a vak már kiáltozik, segítségét kéri (Mk 10,47). A jólneveltek csitítására sem hallgat el, mert ő már felfedezte, hogy a megváltás Jézustól ered. Ezért küldi el Jézus: „Menj, a hited meggyógyított” (Mk 10,52). Ő pedig Jézussal tart az úton! A Mester ismét szemléletesen magyarázta meg tanítványainak: a hit adja vissza a betegnek és a beteg társadalomnak a látást, az gyógyít meg az elfogultság vakságából. Az igazi hit nemcsak értelemmel és szemmel, hanem szívvel is lát, ahogy azt Antoine de Saint Exupéry írta „A kis herceg”-ben.

A tanítványok útja Jézussal vezet Fülöp Cezáreájától Jeruzsálembé: a hitetlenséggel határos állapotból a megváltásba való önkéntes bekapcsolódásba, innét pedig az igazi hazába. Az úton mindenütt ő jár elől.

Ritka az a tanítvány, aki azonnal s pontosan megérti mesterét. Jézus közvetlen követőinek s kiválasztottainak is sok minden maradt homályos. Feltámadása után „szemükre vetette hitetlenségüket és keményszívűségüket, hogy nem hittek azoknak, akik feltámadása után látták” (Mk 16,14). Mégis

megbízta tanítványait, hogy menjenek el az egész világra és hirdessék az evangéliumot (Mk 16,15). Mielőtt azonban elszéledtek volna, történt valami, amit Márk röviden így jelez: „Az Úr velük volt munkájukban és tanításukat csodákkal kísérte és igazolta” (Mk 16,20). Új, láthatatlan vezetőt kapnak az úton, a Szentlelkét, Jézus és az Atya Lelkét. „Még sok mondanivalóm volna, de nem vagytok hozzá elég erősek. Hanem amikor eljön az Igazság Lelke, ő majd elvezet benneteket a teljes igazságra” (Jn 16,12-13). Elvezet; a görög szöveg pontosabb értelmezése szerint: „az úton vezet benneteket”.

Így folytatódik tovább Jézus tanítása, a tanítványok életútja Jézussal együtt az Egyházban. Így vezetí a jeruzsálemi úton Fülöp diakónus az etiópiai tisztet Izajás próféta a Jézus szenvedéséről szóló jövendölésének helyes értelmezésére és vállalására (ApCsel 8,26-40). Így vezet bennünket a Bárány az élő vizek forrásához, hogy Isten majd letöröljön szemünkről minden könnyet (Jel 7,17).

Rácz Imre

VALLÁSOS NEVELÉS ÉS EMBERI TELJESSÉG

1987. szept. 23—26 között Luxemburgban a BICE (Bureau International Catholique de l'Enfance) és a FEECA (Fédération Européenne pour l'Éducation Catholique des Adultes) rendezésében „A gyermek joga a hithez” címmel nemzetközi kongresszust tartottak. Tizenhat országból jöttek résztvevők, hogy —vidékenként változó háttérrel — megtárgyalják a hit továbbadásával kapcsolatos mai, égető problémákat. Az összejövetel alcíme a következő volt: „A hívó ember joga hite továbbadásához.”

A kongresszus tehát a probléma két vetületére mutatott rá: a még nem hívók (gyermek) jogára a valláshoz, és a már hívók (szülők, nevelők) jogára, hogy vallásos meggyőződésükről és hitükről tanúságot tehessenek a fiatalok előtt.

A vallásos neveléssel kapcsolatban inkább kötelességről mint jogról szoktunk beszélni. Addig, amíg a vallásos élet társadalmunknak szinte természetes tartozéka, talán rendjén is van ez így. Amíg senki sem vonja kétségbe valamely érték létjogosultságát, addig rendszerint elég az, ha figyelmeztetjük magunkat vagy másokat az illető értékkel kapcsolatos kötelezettségekre. Abban a pillanatban azonban, amikor az érték maga kérdéssé válik, akár támadás, akár közömbösség következtében, gyökeresebb reflexiókra van szükség.

Mathias Schiltz, luxemburgi általános helynök már üdvözlő megnyitójában rámutatott arra, hogy a fiatal anyák „csendes elegyházatlanodása” nyomán Luxemburgban is egyre több gyermeket íratnak be az elemi iskolák első osztályába, akiknél hiányoznak a legalapvetőbb vallási ismeretek, nem is beszélve a vallás gyakorlásáról. Egy keletnémet résztvevő említette, hogy a Német De-